

семантических и синтаксических черт, чем каждый из этих языков с английским языком.

Ключевые слова: ольфакторный глагол, семантический актант, синтаксический актант, синтаксическая конструкция

Kaliushchenko Y. V. Semantic and Syntactic Arguments of Constructions with Olfactory Verbs

This paper focuses on investigating the situation of the olfactory perception (smell perception) on the morphologic, semantic and syntactic levels in English, Latvian and Ukrainian. Lexicographic sources and text corpora are the basis for the empirical analyses of olfactory verbs. These verbs can be classified into three semantic groups on the basis of differential semantic features. Semantic groups with the meanings «to produce some smell» and «to smell unpleasantly» are inherent in all three languages, third group with the semantics «to smell pleasantly» is presented only in Latvian and Ukrainian. The systemic approach to the predicative lexemes enables to reveal the basic types of constructions with the semantic and syntactic arguments of the olfactory verbs. Experiencer and Stimulus are two obligatory semantic arguments, though the olfactory situation may require such arguments, as Qualifier and Specifier that serve to give additional characteristics to Stimulus. The realization of these arguments on the syntactic level varies. Latvian and Ukrainian olfactory verbs can enter constructions without subject; this fact becomes the distinctive feature of these languages. The conducted analyses elicited the fact, that Latvian and Ukrainian olfactory verbs have more common morphologic, semantic and syntactic features than each of these languages with English.

Key words: olfactory verb, semantic argument, syntactic argument, syntactic construction.

Стаття надійшла до редакції 02.02.2013 р.

Прийнято до друку 30.05.2013 р.

Рецензент – д. філол. н., проф. Бессонова О. Л.

УДК 81'42:[811.161.2+811.111]

Р. Д. Кармишева

**ФАКТОЛОГІЧНА ТА ПОДІЄВА ІНФОРМАЦІЯ
У ПОВІДОМЛЕННЯХ ПРО СТИХІЙНІ ЛИХА
НА ІНТЕРНЕТ-САЙТАХ**

Мова ЗМІ все частіше стає об'єктом досліджень не лише журналістики, а й мовознавства, оскільки для вивчення засобів масової комунікації в аспекті вимог сучасної науки про мову необхідне

звернення до дослідження їхньої мови методами комунікативної лінгвістики. Мова засобів масової комунікації оперує значною кількістю інформаційних, аналітичних та художньо-публіцистичних жанрів, проте ці класичні класифікації текстів ЗМІ опрацьовані в межах журналістики. Для дослідження медіатексту за допомогою лінгвістичного інструментарію доцільно визначати і характеризувати його в термінах лінгвістики, зокрема комунікативної лінгвістики та лінгвістичної прагматики.

Актуальна для цих напрямів проблема типових форм мовної комунікації, розв'язання якої дасть змогу упорядкувати різноманітні дискурсивні практики, ситуації спілкування, створити систему інваріантів, канонам яких підпорядковувалося б усе розмаїття ситуацій комунікації [1, с. 616]. У межах дослідження цієї проблеми розвивається теорія мовленнєвих жанрів (далі МЖ). Отже, вивчення текстів ЗМІ з погляду комунікативної лінгвістики та лінгвістичної прагматики як зразків мовної комунікації – актуальна проблема сучасної науки про мову.

При вивченні повідомлення про стихійні лиха на інтернет-сайтах як МЖ постає питання: чи є повідомлення про стихійне лихо повідомленням про подію чи факт. З метою відповіді на це запитання визначимо, інформацію якого характеру – фактологічного чи подійного – вони надають. Матеріалом цього дослідження стали тексти повідомлень на україно- та англійськомовних інтернет-сайтах про урагани, землетруси, лісові пожежі, повені та торнадо за період з 2005 до 2010 р. загальною кількістю 228 880 слововживань (серед яких 106 361 слововживань українською та 122 519 англійською мовами), що становить 735 повідомлень українською та 706 англійською мовами взятих із восьми україномовних та восьми англійськомовних сайтів www.unian.net, <http://ua.korrespondent.net>, <http://gpu.ua>, <http://novynar.com.ua>, <http://www.radiosvoboda.org>, <http://www.rbc.ua>, <http://ua.for-ua.com>, <http://www.ukrinform.ua>, <http://news.bbc.co.uk>, <http://edition.cnn.com>, <http://telegraph.co.uk>, www.guardian.co.uk, www.news.sky.com, <http://www.mirror.co.uk>, <http://www.thesun.co.uk>, <http://www.timesonline.co.uk>.

Фактологічна інформація – ґрунтується на фактах, на вивченні фактів. Факт – одне з центральних понять журналістики, його розглядають як найбільш об'єктивний вид знань, що позначає і дискретний (перерваний, поділений на окремі, але взаємопов'язані частини) стан дійсності, і судження журналіста, що вербально фіксує цей стан [2, с. 8].

Можна виділити опис фактів (англійською – fact story), опис подій (action story) та опис, що ґрунтується на цитатах (quote story) [3, с. 76]. У будь-якому виді опису спостерігаємо анахронізм. Так, в описі фактів головні факти або факт виносять на початок, після чого викладають менш важливу інформацію в логічній зрозумілій

послідовності. В описі подій узагальнюють окремі події. Разом з тим кінцевий результат подій ставлять на початок, а згодом подають низку менш важливих окремих подробиць.

Форму опису дій використовують переважно для змалювання нещасних випадків, стихійних лих, конфліктів, інакше кажучи, негативних новин. Часто основою опису подій є інформація з «других рук» – звіти поліції, пожежників, розповіді випадкових очевидців. Опис подій не передбачає хронологічного відтворення їх. На перше місце автор ставить кульмінаційний пункт або результат події. Дальші подробиці подають у логічній послідовності [3, с. 76].

В. Руднев [1] зауважує, що подія відбувається тоді, коли виконуються три умови: 1) це відбувається із кимось, хто обов'язково повинен мати антропоморфний характер; 2) те, що відбувається, має стати чимось незвичним; 3) те, що відбувається, повинно бути описане як подія. Подія стає подією в системі подій. Подія – форма мовленнєвого акту, і як будь-який мовленнєвий акт це насамперед акт говоріння, розповідь про подію, оскільки те, що відбулося, але нікому не стало відомим, на феноменальному рівні не відбулося взагалі. Просто «факт» – камінь, що впав з гори, якщо він нікого не потривожив, не просто не є подією, а навіть не є фактом, якщо нікому не сказати, що це трапилося [1].

Розрізнення категорій «подія» і «факт» відіграє важливу роль у поняттєвій системі Н. Д. Аругюнової [4]. Дослідниця розмежовує поняття «факт» та «подія», аналізуючи праці філософів та мовознавців (З. Вендлер, Р. Карнап, Дж. Остін, Є. Падучева, Т. Радзієвська, Б. Рассел, Г. Фреге). Перша категорія вказує на онтологічний план подання непередметних сутностей у тексті – відображення явищ (подій, дій, станів, властивостей і т. д.) такими, як вони є. Друга категорія визначає епістемічний (пропозитивний) план тексту: відображення інтерпретації явищ у ментальній сфері – у системі знань та оцінень. Тобто, якщо у повідомленні написано «Вчора на острові відбувся землетрус», то описане – подія, якщо ж ми бачимо у повідомленні «Землетрус нікого не здивував», то це – факт, оскільки це висловлення містить оцінення подій і певні узагальнення. Факт – це те, що робить наші твердження істинними. «Факти» ніколи повністю не ідентифікуються з «подіями». Факти не можуть стати предметом спостереження, можна бути свідком події, але не свідком факту. Субстратом події може бути дія, зміна дій, процес [4, с. 152 – 199].

Аналіз досліджуваної вибірки повідомлень засвідчив, що лише близько 34% повідомлень містять таку фактологічну інформацію у вигляді окремих речень: «*There are a lot of people living in marginal areas that are difficult to get to and a lot of the buildings in those areas are substandard and could collapse very quickly*», he said. (<http://www.guardian.co.uk>, 12.05.2008). *Japan is one of the world's most earthquake-prone countries and experiences thousands of tremors each year.*

(<http://news.bbc.co.uk>, 23.07.2008). *За її словами, у дельті Іраваді не помітно ніяких ознак допомоги з боку уряду,...* (<http://ua.korrespondent.net>, 16.05.2008). *Дощі не тільки призводять до руйнівних повеней, а також приносять вологу, необхідну для фермерських господарств.* (www.gpu.ua, 21.08.2008).

Переважає у повідомленнях про стихійні лиха на інтернет-сайтах подієва інформація: *Lane's sustained winds decreased in velocity from 90 mph to near 85 mph, and the storm was moving north at 8 mph (13 km/hr).* (<http://edition.cnn.com>, 17.09.2006). *Зранку ураган зі шквальним вітром зі швидкістю до 40 метрів за секунду вдарив по Криму, Одеській, Миколаївській, Херсонській областях і по півдню Запорізької й Донецької областей.* (www.radiosvoboda.org, 11.11.2007).

Удавшись до аналізу семантичних метаімен, побачимо, що: «повідомлення – розповідь про що-небудь [5, с. 812]»; «подія – 1. Те, що відбувалося, або відбулося, сталося; явище, факт суспільного або особистого життя. // Тільки мн. Сукупність пов'язаних між собою в якомусь відношенні явищ, фактів суспільного життя (звичайно важливих, значних), які становлять ніби щось єдине ціле. 2. Те, що порушує усталений, звичний хід життя; що-небудь важливе, видатне. // Що-небудь непередбачене, несподіване; пригода, приключка, сенсація. 3. Справа, дія [5, с. 823]»; «факт – 1. Дійсна, не вигадана подія, дійсне явище; те, що сталося, відбулося насправді. // Приклад, випадок. // Те, що є матеріалом для певних висновків і відповідає об'єктивній дійсності. 2. Реальність, дійсність; те, що об'єктивно існує. // наявність, існування чого-небудь. 3. Справді, безперечно, безсумнівно. 4. Уживається для вираження згоди, ствердження; справді, дійсно, звичайно, безсумнівно [5, с. 1314]».

Отже, дотримуватимемось думки, що повідомлення про факт – це опис стану речей, що склався, характеризується відображенням статичного стану дійсності, а повідомлення про подію – опис дійсності у динамічному аспекті як послідовність пов'язаних фактів. Серед досліджуваних повідомлень лише 4,8% україномовних та 6% англомовних описують ситуацію переважно в статичному аспекті, тобто описують факти.

Аналіз вибірки свідчить, що журналісти як україномовних, так і англомовних інтернет-сторінок схильні описувати стихійні лиха як події. Журналістська творчість передбачає в процесі пізнання факту такі етапи діяльності, як побудова концептуальної моделі об'єкта й ціннісне осмислення його. ЗМІ не обмежуються простою констатацією факту реальної дійсності, а занурюють його в різні подієво-ситуативні контексти, перетворюючи в медіа-подію. Подія входить в арсенал фонових знань представників того або іншого національно-культурного товариства, стаючи пам'яттю й досвідом того, як діяти або не діяти людині, соціальній групі, суспільству загалом [6, с. 229 – 230]. Саме

тому стихійне лихо переважно описують на інтернет-сторінках не як факт, а як подію.

Аналіз семантичних метаімен, наявності фактологічної та подійної інформації в повідомленнях, а також розгляд різних класифікацій інформаційних жанрів ЗМІ дає змогу обрати серед них «повідомлення про подію» як термін, що найповніше характеризує матеріал дослідження з точки зору теорії мовленнєвих жанрів, оскільки в самій назві віддзеркалена комунікативна мета та комунікативна ситуація творення цього жанру. Автори повідомлень про стихійні лиха і україномовних, і англomовних повідомлень схильні описувати стихійні лиха саме як подію, тобто ЗМІ не обмежуються простою констатацією факту реальної дійсності, а занурюють читача у вир описуваних подій. Канал комунікації – Інтернет – дає можливість адресату формувати запит для пошуку інформації за ключовими словами, отже формуючи тему комунікації. У випадку досліджуваних повідомлень адресат шукає повідомлення про стихійні лиха, які є субжанром щодо МЖ «повідомлення про подію». У перспективі дослідження – виділення та контрастивний аналіз інших субжанрів МЖ «повідомлення про подію» на україномовних та англomовних інтернет-сайтах.

Список використаної літератури

1. Руднев В. Феноменология события [Електронний ресурс] / Руднев В. // Логос. – 1993. – № 4. – Режим доступу до журн. : <http://anthropology.rinet.ru/old/4/fenomen.htm>. **2. Риторические** сновы журналистики. Работа над жанрами газеты : [учебное пособие] / [Смелкова З. С., Ассуирова Л. В., Савова М. Р., Сальникова О. А.]. – М. : Флинта : Наука, 2003. – 318 с. **3. Кучерова О. О.** Оповідна структура новинного дискурсу : основні характеристики та принципи побудови (на матеріалі британських загальнонаціональних щоденних газетних новин) / О. О. Кучерова // Наукові записки. Філологічні науки – К. : Видавничий дім "Києво-Могилянська академія, 2008. – Том 85. – С.75-77. **4. Арутюнова Н. Д.** Типы языковых значений : Оценка. Событие. Факт. / Арутюнова Н. Д. – М. : Наука, 1988. – 341 с. **5. Великий** тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. – 1440 с. **6. Овчаренко К. Ю.** Життєвий цикл новин / К. Ю. Овчаренко // Теле- та радіожурналістика. – 2010. – Вип. 9. – Ч. 1. – С. 227 – 231.

Карамишева Р. Д. Фактологічна та подієва інформація у повідомленнях про стихійні лиха на інтернет-сайтах

У статті проаналізовано співвідношення фактологічної та подієвої інформації у повідомленнях про стихійні лиха. Матеріал дослідження – тексти повідомлень про стихійні лиха з восьми україномовних та восьми англomовних інтернет-сайтів. Зроблені висновки дозволяють визначити розглянуті повідомлення як мовленнєвий жанр «повідомлення про

подію», що найповніше характеризує матеріал дослідження з точки зору теорії мовленнєвих жанрів. «Повідомлення про стихійні лиха» визначається як субжанр щодо «повідомлення про подію».

Ключові слова: мовленнєвий жанр, повідомлення, факт, подія.

Карамышева Р. Д. Фактологическая и событийная информация в сообщениях о стихийных бедствиях на интернет-сайтах

В статье проанализировано соотношение фактологической и событийной информации в сообщениях о стихийных бедствиях на интернет-сайтах. Материал исследования – тексты сообщений о стихийных бедствиях с восьми украиноязычных и восьми англоязычных интернет-сайтах. Сделанные выводы позволяют определить рассмотренные сообщения как речевой жанр «сообщение о событии», наиболее полно характеризующий материал исследования с точки зрения теории речевых жанров. «Сообщения о стихийных бедствиях» определяются как субжанр относительно «сообщения о событии».

Ключевые слова: речевой жанр, сообщение, факт, событие.

Karamysheva R. D. Factual and Event Information in the News about Natural Disasters on the Internet Sites

The article analyzes the correlation of factual and event information in the news about natural disasters on the Internet sites. In order to investigate the mediate text using linguistic tools, it is appropriate to define and characterize it in terms of linguistics, namely, the communicative linguistics and linguistic pragmatics. The analyzed texts are seen as having speech genre nature, they function within the news discourse. Various definitions of terms «fact» and «event» have been considered. The study has shown that the news about a fact is the description of the situation, characterized by static reflection of reality, and the news about an event – the description of reality in a dynamic aspect as a sequence of related facts. Only 4.8% of Ukrainian and 6% of English analyzed texts give the information as facts, all the rest – describe events. The mass media are not limited to a simple statement of fact and immerse the readers into a different event-situational contexts, forming media event. The conclusions made let us determine the studied news about natural disasters as a subgenre of speech genre «news about events», which fully reflects the research material in terms of the theory of speech genres.

Key words: speech genre, news, fact, event.

Стаття надійшла до редакції 26.01.2013 р.

Прийнято до друку 30.05.2013 р.

Рецензент – д. пед. н., доц. Мукан Н. В.